

NJ 2020/239

HOGE RAAD (STRAFKAMER)

17 maart 2020, nr. 18/05228

(Mrs. W.A.M. van Schendel, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers, M.T. Boerlage, A.E.M. Röttgering; A-G mr. T.N.B.M. Spronken) m.nt. G.J.M.E. de Bont*

Art. 552b Sv; art. 33c Sr; art. 1:37 Algemene douanewet

NJB 2020/830
RvdW 2020/414
ECLI:NL:HR:2020:403
ECLI:NL:PHR:2019:901

Douanebeslag op auto met verborgen ruimte. Afwijzing geldelijke tegemoetkoming geeft blijk van onjuiste rechtsopvatting en/of is ontoereikend gemotiveerd.

Douanebeslag op auto met verborgen ruimte. Krachtens art. 1:37 lid 1 en 3 Algemene douanewet (Adw) vervallen inbeslaggenomen vervoermiddelen of voorwerpen van rechtswege aan de Staat tenzij bij een rechterlijke beslissing de inbeslagneming niet wordt gehandhaafd. Bij een onherroepelijke ongegrondverklaring van een daartegen gericht klaagschrift op grond van art. 552b Sv gaat het eigendom over op de Staat. De rechter kent een geldelijke tegemoetkoming toe wanneer degene aan wie de aan de Staat vervallen vervoermiddelen of voorwerpen toebehoren, daardoor onevenredig zou worden getroffen. Dit moet worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval, waarbij kan worden betrokken hoe de eigenaar van de vervoermiddelen of de voorwerpen zich in relatie daartoe heeft gedragen, de waarde daarvan, alsmede eventueel voordeel voor de Staat, bijvoorbeeld door de verkoop (van onderdelen) daarvan. Dit is niet anders indien ten tijde van het douanebeslag tevens strafvorderlijk (conservatoir) beslag (art. 94 en 94a Sv) is gelegd, terwijl de strafrechter nog niet onherroepelijk heeft beslist in de strafzaak en/of ontneemingszaak. Het staat de rechter vrij de behandeling van het klaagschrift aan te houden teneinde een beslissing omtrent het strafvorderlijke beslag af te wachten. Indien de rechter het klaagschrift ongegrond verklaart en beslist tot toekenning van een geldelijke tegemoetkoming, is die tegemoetkoming in beginsel vatbaar voor strafvorderlijk beslag. Voor zover de rechtbank het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming heeft afgewezen omdat op de auto ook strafvorderlijke beslagen rusten, wat eraan in de weg staat dat in het kader van het douanebeslag een geldelijke tegemoetkoming wordt toegekend, getuigt dit van een onjuiste rechtsopvatting. Dat klaagster wordt verdacht van witwassen en ten tijde van de inbeslagnaming feitelijk niet de beschikking over de auto had kan de beslis-

sing tot afwijzing ook niet zonder meer dragen, nu klaagster heeft aangevoerd dat de auto van haar was en dat zij niets wist van het compartiment in de auto.

Beschikking op het beroep in cassatie tegen een beschikking van de Rechtbank Den Haag van 4 december 2018, nummer RK 18/2707, op een klaagschrift als bedoeld in artikel 1:37, vijfde lid, van de Algemene Douanewet, ingediend door [klaagster], adv.: mr. K. Canatan, te Amsterdam.

Cassatiemiddel:

Middel II, zie 3.1; (red.).

Conclusie A-G mr. T.N.B.M. Spronken:

1 Inleiding

1.1 De rechtbank Den Haag heeft bij beschikking van 4 december 2018 het namens de klaagster ingediende klaagschrift ex art. 1:37 Algemene Douanewet (Adw) ongegrond verklaard.

1.2 Tegen deze beschikking is namens de klaagster cassatieberoep ingesteld en mr. K. Canatan, advocaat te Amsterdam, heeft twee middelen van cassatie voorgesteld.

2 Procesgang

2.1 Blijkens de stukken die op de voet van art. 447 lid 2 Sv aan de griffier van de Hoge Raad zijn gezonden, gaat het in de onderhavige zaak om het volgende.

(i) Op 9 juli 2018 is de personenauto van klaagster (van het merk Volkswagen, type Golf) in het kader van een witwonderzoek onder [betrokene 1] inbeslaggenomen. Bij de doorzoeking van de auto is door de politie geconstateerd dat ter hoogte van de rijdersstoel, bij het voetencompartiment in de linkerhoek tegen het middenconsole, een stuk foam was weggesneden. Daardoor was toegang ontstaan tot een lege/verborgen ruimte waar zaken in verborgen kunnen worden.

(ii) Vervolgens is door de Douane op grond van art. 1:37 lid 1 Adw eveneens beslag gelegd op de personenauto. Het onderzoek van de Douane houdt naast het hiervoor onder i) genoemde in dat de vloerbedekking was losgemaakt zodat de vloerbedekking makkelijk te verwijderen is. Daaronder is een deel van het isolatiemateriaal uitgezaagd/ge-sneden. Door het terugleggen van de vloerbedekking werd de aangetroffen ruimte afgesloten.

(iii) Op 5 september 2018 is namens de klaagster een klaagschrift ingediend dat strekt tot opheffing van het beslag op de personenauto en tot terug-gave aan klaagster. Daarnaast is verzocht een geldelijke tegemoetkoming toe te kennen op grond van art. 33c Sr.

(iv) De rechtbank heeft het klaagschrift op 20 november 2018 in raadkamer behandeld, op 4 december 2018 ongegrond verklaard en het verzoek tot een geldelijke tegemoetkoming afgewezen.

* Prof. mr. G.J.M.E. de Bont is hoogleraar belastingrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en advocaat te Amsterdam.

3 *Het eerste middel*
(...)

4 *Het tweede middel*

4.1 Het tweede middel komt op tegen de afwijzing van het verzoek tot geldelijke tegemoetkoming.

4.2 Ten aanzien van de geldelijke tegemoetkoming houdt de bestreden beschikking het volgende in:

“Geldelijke tegemoetkoming

Voorts heeft klagster, indien het beklag leidt tot een ongegrondverklaring, verzoekt om een geldelijke tegemoetkoming nu zij in dat geval onevenredig wordt benadeeld zonder dat haar dat is toe te rekenen.

Bij de beoordeling hiervan dient de rechtbank artikel 33c, tweede lid van het Wetboek van Strafrecht (Sr) en de draagkracht als bedoeld in artikel 24 Sr te betrekken. Uit de thans voorhanden stukken in het raadkamerdossier en het verhandelde op raadkamer is het volgende gebleken. Klagster wordt thans verdacht van witwassen, ten aanzien waarvan ze zich tot nu toe op haar zwijgrecht heeft beroepen. In het kader van die verdenking rust, naast het beslag van de Douane, zowel klassiek beslag op grond van artikel 94 Sv als conservatoir beslag op grond van artikel 94a Sv op de auto. De rechtbank overweegt dat, zoals ook door de raadsman is aangedragen, klagster bij gegrondverklaring van het onderhavige klaagschrift, de auto niet zal terugkrijgen zolang de beslagen op grond van artikel 94 en 94a Wetboek van Strafvordering nog op de auto rusten. Voorts overweegt dat de rechtbank dat uit de kennisgeving van inbeslagneming artikel 94 en 94a Wetboek van Strafvordering ten aanzien van de auto blijkt, dat de auto onder [betrokkene 1] in beslag is genomen. Hieruit leidt de rechtbank af dat klagster ten tijde van de inbeslagneming feitelijk niet de beschikking had over de auto. Klagster heeft ter onderbouwing van haar verzoek om een geldelijke tegemoetkoming slechts verwezen naar de dagwaarde van de auto en ze heeft geen aandacht besteed aan de hiervoor genoemde omstandigheden. Ze heeft evenmin iets verklaard over haar draagkracht.

In het licht van al deze omstandigheden acht de rechtbank dat klagster door het aan de Staat vervallen van de auto niet onevenredig is getroffen en zal de rechtbank het verzoek tot een geldelijke tegemoetkoming afwijzen.”

4.3 Ten aanzien van dit verzoek houdt het proces-verbaal van de terechtzitting van de enkelvoudige raadkamer in strafzaken van 20 november 2018 het volgende in:

“De raadsman voert het woord, zakelijk weergegeven:

Ik verwijs naar het klaagschrift, ik wil een paar punten maken. (...)

Meer subsidiair verzoek ik u om een geldelijke tegemoetkoming. Zonder de vaststelling dat cliënt wetenschap had van het compartiment is een schadevergoeding op zijn plaats. De huidige waarde is 14.000,- euro. Dit baseer ik op de mededeling van de verbalisant op p. 1134 van het dossier.

Het klopt dat ik indien u het klaagschrift gegrond verklaart, ook om teruggave verzoek. Ik begrijp dat er nog strafrechtelijk beslag op de auto rust. Als u het beklag nu gegrond verklaart, maar geen afgifte beveelt en de officier van justitie heft het strafrechtelijk beslag op, dan heb ik enkel een gegrond verklaard klaagschrift, maar geen bevel tot afgifte. Ik begrijp dat indien u het beklag gegrond verklaart en teruggave gelast, cliënt dan de auto niet terug krijgt, tenzij het strafrechtelijk beslag wordt opgeheven.

[betrokkene 2] voert het woord, zakelijk weergegeven:

(...)

Ten aanzien van de geldelijke tegemoetkoming blijkt uit www.autotrack.nl blijkt dat soortgelijke auto's een dagwaarde hebben van 7.000 euro.

Ik verzoek u het klaagschrift ongegrond te verklaren. De douane is bereid de bevoegdheid gegeven in artikel 1:37 lid 8 Algemene Douanewet toe te passen indien er geen strafrechtelijk beslag meer op de auto rust. Dit kan enkel bij een ongegrond verklaard klaagschrift.

(...)

De officier van justitie voert het woord, zakelijk weergegeven:

Stel dat de rechtbank de geldelijke tegemoetkoming toekent. Dan is er sprake van vergoeding van geleden schade. Maar is er ook schade als er nog strafrechtelijk beslag ligt?

[betrokkene 2] voert het woord, zakelijk weergegeven:

De wetgeving maakt het ingewikkeld. Wij kunnen de procedure van lid 8 enkel toepassen na een ongegrondverklaring. De reparatie van het voertuig wordt geschat op 500,- euro.

De raadsman voert het woord, zakelijk weergegeven:

(...)

De geldelijke tegemoetkoming is enkel van toepassing na ongegrondverklaring, want dan vervalt de auto aan de Staat. Cliënt wilde wel meewerken met de douane en het compartiment verwijderen, maar het strafrechtelijk beslag ligt daaraan in de weg.”

4.4 In de toelichting op het middel wordt aangevoerd dat de overweging van de rechtbank dat door en namens klagster geen aandacht is besteed aan de omstandigheden die bij de afwijzing van het verzoek tot geldelijke tegemoetkoming in aanmerking zijn genomen, in het licht van de stukken van het geding niet begrijpelijk is. Uit het strafdossier tegen klagster blijkt allereerst dat zij, ten tijde van de inbeslagneming, in verzekering gesteld was, zodat zij op dat moment onmogelijk zelf de feitelijke be-

schikking over de auto kon hebben. Daarnaast blijkt daaruit ten aanzien van haar draagkracht dat zij over een WAO-uitkering beschikt. Tot slot heeft de rechtbank ten onrechte overwogen dat klagster aandacht had moeten besteden aan de omstandigheid dat zij de auto bij gegroundverklaring niet zou terugkrijgen, vanwege een eerder gelegd beslag op grond van art. 94 en 94a Sv.

4.5 Ten aanzien van dat laatste punt wijst de steller van het middel erop dat het strafvorderlijk beslag bij een gegroundverklaring weliswaar nog van kracht blijft, maar dat dat kan worden opgeheven, al dan niet door een beslissing van de officier van justitie, een geground klaagschrift ex art. 552a Sv of door een last tot teruggave door de strafrechter. In geval van een onherroepelijke veroordeling tot een geldboete of bij oplegging van een ontnemingsmaatregel wordt (de opbrengst van) de auto gebruikt voor verhaal, waardoor de betalingsverplichting van klagster wordt verminderd. Het oordeel van de rechtbank dat de klagster niet onevenredig wordt getroffen is daarmee niet begrijpelijk.

4.6 Het gaat in de voorliggende zaak als gezegd om een klaagschrift dat is ingediend op grond van art. 1:37 Adw. Deze bepaling luidt:

“1. Vervoermiddelen, kennelijk ingericht of toegerust om goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken of om tot het nakomen van de op grond van artikel 1:27, eerste lid, genomen dwangmaatregelen te vrijdelen, zomede alle andere voorwerpen, kennelijk bestemd om goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken of om een vervoermiddel tot een van de hiervoor omschreven doeleinden in te richten of toe te rusten, worden in beslag genomen.

2. Tot inbeslagneming krachtens het eerste lid zijn, behalve de inspecteur, bevoegd de bij of ingevolge artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen personen.

3. Van de inbeslagneming en van de gronden daartoe doet de inspecteur zo spoedig mogelijk schriftelijk mededeling aan degene op wie de inbeslagneming heeft plaatsgehad. In geval van inbeslagneming op onbekende personen geschiedt die mededeling in het openbaar volgens bij regeling van Onze Minister van Financiën te stellen regels.

4. Krachtens het eerste lid in beslag genomen vervoermiddelen en voorwerpen vervallen zonder rechtsvervolgning aan de staat, tenzij bij een rechterlijke beslissing als bedoeld in het zesde lid de inbeslagneming niet wordt gehandhaafd.

5. De belanghebbende bij het in beslag genomen vervoermiddel of voorwerp kan binnen een maand na de mededeling omtrent de inbeslagneming bij de rechtbank van het arrondissement binnen hetwelk de inbeslagneming heeft plaatsgehad, daartegen hetzij in persoon, hetzij door een gemachtigde een met redenen omkleed klaagschrift indienen.

6. De rechtbank behandelt het klaagschrift op de voet van het bepaalde in artikel 552b van het

Wetboek van Strafvordering, met dien verstande, dat ook de inspecteur in de gelegenheid wordt gesteld tijdens de behandeling te worden gehoord en hem, zo hij voor de behandeling is verschenen, tijdig tevoren door de griffier schriftelijk mededeling van de dag der uitspraak wordt gedaan.

7. Artikel 552d van het Wetboek van Strafvordering is van overeenkomstige toepassing.

8. Onze Minister van Financiën is bevoegd in bijzondere gevallen de aan de staat vervallen vervoermiddelen en voorwerpen onder door hem te stellen voorwaarden aan de eigenaar terug te geven.”

4.7 Art. 1:37 lid 6 Adw houdt in dat de behandeling van het klaagschrift door de rechtbank plaatsvindt op grond van hetgeen is bepaald in art. 552b Sv. Volgens de Hoge Raad heeft dat tot gevolg dat bij handhaving van het beslag aan de rechter de bevoegdheid toekomt een geldelijke tegemoetkoming toe te kennen op grond van art. 33c lid 2 Sr net als dit het geval is bij de verbeurdverklaring en de onttrekking aan het verkeer.⁵ Mijn voormalig ambtgenoot Fokkens merkte daarover op dat door te bepalen dat het klaagschrift wordt behandeld op de voet van art. 552b Sv, de wetgever tot uitdrukking heeft gebracht dat het vervallen aan de staat van inbeslaggenomen vervoermiddelen op grond van het bepaalde in art. 1:37 lid 4 Adw (en art. 213 lid 4 Wet op de douane (oud)) in sterke mate overeenstemt met de verbeurdverklaring op grond van de art. 33 e.v. Sr. Wanneer de rechter op het klaagschrift ex art. 1:37 lid 5 Adw (art. 213 lid 5 (oud) Wet inzake de douane) afwijzend beslist, wordt een beslissing gegeven die vergelijkbaar is met een verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer.⁶

4.8 Art. 33c lid 2 Sr bepaalt onder meer dat de rechter een geldelijke tegemoetkoming toekent⁷ wanneer dit nodig is om te voorkomen dat de verdachte, of een ander aan wie de verbeurd verklaarde voorwerpen toebehoren, onevenredig zou worden getroffen. Bij de beoordeling van de vraag of de klagster niet onevenredig is getroffen in de zin van art. 33c lid 2 Sr dient naast de waarde van het inbeslaggenomen vervoermiddel of voorwerp ook de draagkracht als bedoeld in art. 24 Sr te worden betrokken.⁸ Ook kan worden meegewogen hoe de eigenaar van het voorwerp zich in relatie tot dat voorwerp heeft gedragen en het eventuele voordeel dat de Staat na het vervallen van het voorwerp aan de Staat met betrekking tot dat voorwerp verkrijgt, bij-

5 HR 8 juli 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD1210, NJ 1998/863 en HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3632, rov. 5.2.

6 Zie de conclusie van mijn voormalig ambtgenoot Fokkens voorafgaand aan HR 8 juli 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD1210, NJ 1998/863 onder 9.

7 Terzijde merk ik op dat de toekenning van deze tegemoetkoming in het kader van de beklagprocedure op grond van art. 1:37 Adw gelet op de jurisprudentie van de Hoge Raad een bevoegdheid betreft, en geen verplichting.

8 HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3632.

voorbeeld door de verkoop (van onderdelen) daarvan.⁹

4.9 De rechtbank heeft in de voorliggende zaak geoordeeld dat klaagster door het aan de Staat vervallen van de auto niet onevenredig is getroffen en heeft aan haar derhalve geen geldelijke tegemoetkoming toegekend. Anders dan de steller van het middel acht ik dat oordeel niet onbegrijpelijk en toereikend gemotiveerd, en wel om de volgende redenen.

4.10 De rechtbank heeft bij haar oordeel betrokken dat naast het beslag van de Douane, zowel klassiek als conservatoir beslag op grond van art. 94 en 94a Sv op de auto is gelegd. De overweging dat de klaagster bij gegrondverklaring van het klaagschrift dat op de voet van art. 1:37 lid 5 Adw is ingediend, de auto niet zal terugkrijgen zolang de beslagen ex art. 94 en 94a Sv daarop nog rusten, getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting. Op grond van art. 1:37 lid 4 Adw vervalt de auto door de ongegrondverklaring van het beklag weliswaar aan de Staat, maar in het geval reeds voorafgaand aan het beslag op grond van art. 1:37 lid 1 Adw beslag was gelegd op de voet van art. 94 en 94a Sv, doet zich daarmee niet een situatie voor die in sterke mate overeenstemt met de verbeurdverklaring op grond van art. 33 e.v. Sr. Op dat strafvorderlijke beslag moet immers nog een beslissing worden genomen door de (hulp)officier van justitie op grond van art. 116 lid 1 Sv terwijl daarover voorts op grond van art. 552a Sv kan worden geklaagd.¹⁰ Dat betekent in de voorliggende zaak dat na het vervallen van de auto aan de Staat, er nog geen sprake is van mogelijk voordeel voor de Staat door de verkoop (van onderdelen) van de auto, aangezien van die verkoop nog geen sprake kan zijn.¹¹

4.11 Anderzijds kan worden opgemerkt dat met het vervallen van de auto aan de Staat, gelet op het strafvorderlijke beslag, ook (nog) geen sprake is van een onevenredige benadeling van de klaagster. Het is immers niet uitgesloten dat zij de auto terugkrijgt doordat op grond van art. 116 Sv, de beklagprocedure ex art. 552a Sv¹² of in de strafzaak door de strafrechter de beslissing wordt genomen de auto aan klaagster terug te geven. Als de auto in de strafzaak wel verbeurd wordt verklaard, komt art. 33c Sr (wederom) in beeld. Gelet op het voorafgaande is het niet onbegrijpelijk dat de rechtbank bij haar afwij-

zende beslissing heeft betrokken dat namens klaagster onder meer aan deze omstandigheid geen aandacht is besteed.

4.12 De overweging van de rechtbank dat op de auto ook nog strafvorderlijk beslag rust kan tegen de achtergrond van het voorafgaande de afwijzing van het verzoek tot geldelijke tegemoetkoming zelfstandig dragen. Daarbij was de rechtbank niet gehouden de draagkracht van de klaagster of de waarde van de auto bij haar beoordeling te betrekken.¹³ In het oordeel dat de klaagster bij gegrondverklaring van het onderhavige klaagschrift de auto niet zal terugkrijgen zolang de beslagen op grond van art. 94 en 94a Sv nog op de auto rusten ligt genoegzaam besloten dat de klaagster niet onevenredig is getroffen.

4.13 Het middel faalt.

5 Conclusie

5.1 Het eerste en tweede middel falen. Het eerste middel kan worden afgedaan met de aan art. 81 lid 1 RO ontleende motivering.

5.2 Ambtshalve heb ik geen gronden aangetroffen die tot vernietiging van de bestreden uitspraak aanleiding behoren te geven.

5.3 Deze conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

Hoge Raad:

3 Beoordeling van het tweede middel

3.1 Het middel klaagt over de afwijzing door de Rechtbank van het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming toe te kennen.

3.2 De voor de beoordeling van het middel van belang zijnde stukken zijn weergegeven in de conclusie van de Advocaat-Generaal onder 2.1. Deze stukken houden – kort samengevat – het volgende in:

- in het kader van een strafrechtelijk onderzoek is onder [betrokkene 1] strafvorderlijk beslag gelegd op een personenauto van de klaagster;
- vervolgens is de auto ook op de voet van art. 1:37, eerste lid, Algemene douanewet (hierna: Adw) inbeslaggenomen;
- namens de klaagster is een klaagschrift ingediend primair strekkende tot opheffing van het op de voet van art. 1:37, eerste lid, Adw gelegde beslag op de auto en tot teruggave van die auto aan haar en (meer) subsidiair tot toekenning van een geldelijke tegemoetkoming.

3.3.1 Het proces-verbaal van de behandeling van het klaagschrift in raadkamer houdt, voor zover in cassatie van belang, het volgende in:

“De raadsman voert het woord, zakelijk weergegeven:

Ik verwijs naar het klaagschrift, ik wil een paar punten maken. (...)

Meer subsidiair verzoek ik u om een geldelijke tegemoetkoming. Zonder de vaststelling dat

⁹ Vgl. HR 10 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1156, rov. 3.4.1.

¹⁰ Daarbij wijs ik er ten overvloede op dat het namens klaagster ex art. 552a Sv ingediende klaagschrift, dat zich ook bij de aan de Hoge Raad toegezonden stukken bevindt, niet is gericht tegen de inbeslagneming onder [betrokkene 1] van de auto van klaagster en (dus) ook niet is verzocht om teruggave van de auto.

¹¹ Door de Inspecteur van de Belastingdienst/Douane is bij de behandeling van het klaagschrift op grond van art. 1:37 Adw opgemerkt dat de Douane bereid is tot toepassing van art. 1:37 lid 8 Adw. Die bevoegdheid staat op zichzelf niet in de weg aan de toekenning van een geldelijke tegemoetkoming. Zie HR 8 juli 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZD1210, NJ 1998/863 en HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3632, rov. 5.2.

¹² Zie echter ook hetgeen hiervoor in voetnoot 10 is opgemerkt.

¹³ Vgl. mijn conclusie voorafgaand aan HR 9 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1080 onder 3.6.

cliënt wetenschap had van het compartiment is een schadevergoeding op zijn plaats. De huidige waarde is 14.000,- euro. Dit baseer ik op de mededeling van de verbalisant op p. 1134 van het dossier. Het klopt dat ik indien u het klaagschrift gegrond verklaart, ook om teruggave verzoek. Ik begrijp dat er nog strafrechtelijk beslag op de auto rust. Als u het beklag nu gegrond verklaard, maar geen afgifte beveelt en de officier van justitie heft het strafrechtelijk beslag op, dan heb ik enkel een gegrond verklaard klaagschrift, maar geen bevel tot afgifte. Ik begrijp dat indien u het beklag gegrond verklaard en teruggave gelast, cliënt dan de auto niet terug krijgt, tenzij het strafrechtelijk beslag wordt opgeheven.

[betrokkene 2] voert [namens de Inspecteur van de Belastingdienst/Douane] het woord, zakelijk weergegeven:

(...)

Ten aanzien van de geldelijke tegemoetkoming blijkt uit www.autotrack.nl blijkt dat soortgelijke auto's een dagwaarde hebben van 7.000 euro.

Ik verzoek u het klaagschrift ongegrond te verklaren. De douane is bereid de bevoegdheid gegeven in artikel 1:37 lid 8 Algemene Douanewet toe te passen indien er geen strafrechtelijk beslag meer op de auto rust. Dit kan enkel bij een ongegrond verklaard klaagschrift.

Klaagster voert het woord, zakelijk weergegeven:

'Ik wist niets van het compartiment. (...) Het was wel mijn auto. Ik weet niet hoe het compartiment erin is gekomen.'

(...)

De officier van justitie voert het woord, zakelijk weergegeven:

Stel dat de rechtbank de geldelijke tegemoetkoming toekent. Dan is er sprake van vergoeding van geleden schade. Maar is er ook schade als er nog strafrechtelijk beslag ligt?

[betrokkene 2] voert het woord, zakelijk weergegeven:

De wetgeving maakt het ingewikkeld. Wij kunnen de procedure van lid 8 enkel toepassen na een ongegrondverklaring. De reparatie van het voertuig wordt geschat op 500,- euro.

De raadsman voert het woord, zakelijk weergegeven:

(...)

De geldelijke tegemoetkoming is enkel van toepassing na ongegrondverklaring, want dan vervalt de auto aan de Staat. Cliënt wilde wel meewerken met de douane en het compartiment verwijderen, maar het strafrechtelijk beslag ligt daaraan in de weg."

3.3.2 De Rechtbank heeft het klaagschrift, voor zover dat strekt tot opheffing van het op de voet van art. 1:37, eerste lid, Adw gelegde beslag, ongegrond verklaard en het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming als volgt samengevat en afgewezen:

"Voorts heeft klaagster, indien het beklag leidt tot een ongegrondverklaring, verzocht om een

geldelijke tegemoetkoming nu zij in dat geval onevenredig wordt benadeeld zonder dat haar dat is toe te rekenen.

Bij de beoordeling hiervan dient de rechtbank artikel 33c, tweede lid van het Wetboek van Strafrecht (Sr) en de draagkracht als bedoeld in artikel 24 Sr te betrekken. Uit de thans voorhanden stukken in het raatkamerdossier en het verhandelde op raadkamer is het volgende gebleken. Klaagster wordt thans verdacht van witwassen, ten aanzien waarvan ze zich tot nu toe op haar zwijgrecht heeft beroepen. In het kader van die verdenking rust, naast het beslag van de Douane, zowel klassiek beslag op grond van artikel 94 Sv als conservatoir beslag op grond van artikel 94a Sv op de auto. De rechtbank overweegt dat, zoals ook door de raadsman is aangedragen, klaagster bij gegrondverklaring van het onderhavige klaagschrift, de auto niet zal terugkrijgen zolang de beslagen op grond van artikel 94 en 94a Wetboek van Strafvordering nog op de auto rusten. Voorts overweegt de rechtbank dat uit de kennisgeving van inbeslagneming artikel 94 en 94a Wetboek van Strafvordering ten aanzien van de auto blijkt, dat de auto onder [betrokkene 1] in beslag is genomen. Hieruit leidt de rechtbank af dat klaagster ten tijde van de inbeslagneming feitelijk niet de beschikking had over de auto. Klaagster heeft ter onderbouwing van haar verzoek om een geldelijke tegemoetkoming slechts verwezen naar de dagwaarde van de auto en ze heeft geen aandacht besteed aan de hiervoor genoemde omstandigheden. Ze heeft evenmin iets verklaard over haar draagkracht.

In het licht van al deze omstandigheden acht de rechtbank dat klaagster door het aan de Staat vervallen van de auto niet onevenredig is getroffen en zal de rechtbank het verzoek tot een geldelijke tegemoetkoming afwijzen."

3.4 Bij de beoordeling van het middel zijn de volgende wettelijke bepalingen van belang:

- art. 1:37 Adw:

"1. Vervoermiddelen, kennelijk ingericht of toegerust om goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken of om tot het nakomen van de op grond van artikel 1:27, eerste lid, genomen dwangmaatregelen te verijdelen, zomede alle andere voorwerpen, kennelijk bestemd om goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken of om een vervoermiddel tot een van de hiervoor omschreven doeleinden in te richten of toe te rusten, worden in beslag genomen.

(...)

4. Krachtens het eerste lid in beslag genomen vervoermiddelen en voorwerpen vervallen zonder rechtsvervolging aan de staat, tenzij bij een rechterlijke beslissing als bedoeld in het zesde lid de inbeslagneming niet wordt gehandhaafd.

5. De belanghebbende bij het in beslag genomen vervoermiddel of voorwerp kan binnen een maand na de mededeling omtrent de inbeslag-

neming bij de rechtbank van het arrondissement binnen hetwelk de inbeslagneming heeft plaatsgehad, daartegen hetzij in persoon, hetzij door een gemachtigde een met redenen omkleed klaagschrift indienen.

6. De rechtbank behandelt het klaagschrift op de voet van het bepaalde in artikel 552b van het Wetboek van Strafvordering, met dien verstande, dat ook de inspecteur in de gelegenheid wordt gesteld tijdens de behandeling te worden gehoord en hem, zo hij voor de behandeling is verschenen, tijdig tevoren door de griffier schriftelijk mededeling van de dag der uitspraak wordt gedaan.

(...)

8. Onze Minister van Financiën is bevoegd in bijzondere gevallen de aan de staat vervallen vervoermiddelen en voorwerpen onder door hem te stellen voorwaarden aan de eigenaar terug te geven.”

- art. 552b Sv:

“1. De belanghebbenden, andere dan de verdachte of veroordeelde, kunnen schriftelijk zich beklagen over de verbeurdverklaring van hun toekomende voorwerpen of over de onttrekking van zodanige voorwerpen aan het verkeer. Geen beklag staat open, indien het bedrag, waarop de verbeurdverklaarde voorwerpen bij de uitspraak zijn geschat, is betaald of ingevorderd, dan wel vervangende vrijheidsstraf is toegepast.

(...)

4. Acht het gerecht het beklag gegrond, dan herroept het de verbeurdverklaring of de onttrekking aan het verkeer en geeft een last als bedoeld in artikel 353, tweede lid, onderdeel a of b.

5. Bij de herroeping van een verbeurdverklaring kan het gerecht de voorwerpen aan het verkeer onttrokken verklaren, indien zij daarvoor vatbaar zijn. De artikelen 33b, 33c en 35, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht zijn van overeenkomstige toepassing.”

- art. 33c, eerste en tweede lid, Sr:

“1. Bij de verbeurdverklaring van voorwerpen kan de rechter voor het geval waarin de verbeurd verklaarde voorwerpen meer zouden opbrengen dan een in de uitspraak vastgesteld bedrag, bevelen dat het verschil wordt vergoed.

2. De rechter kent een vergoeding, als bedoeld in het eerste lid, of een geldelijke tegemoetkoming toe wanneer dit nodig is om te voorkomen dat de verdachte, of een ander aan wie de verbeurd verklaarde voorwerpen toebehoren, onevenredig zou worden getroffen.”

3.5.1 Voor de beoordeling van het middel is het volgende van belang. Krachtens art. 1:37, eerste en vierde lid, Adw (douanebeslag) vervallen de inbeslaggenomen vervoermiddelen of voorwerpen zonder rechtsvervolgning – dus van rechtswege – aan de Staat tenzij bij een rechterlijke beslissing als bedoeld in art. 1:37, zesde lid, Adw, de inbeslagneming niet wordt gehandhaafd. Dat betekent dat bij een onherroepelijke ongegrondverklaring van een op de

voet van art. 1:37, eerste en vijfde lid, Adw ingediend klaagschrift het eigendom van de inbeslaggenomen vervoermiddelen en voorwerpen overgaat op de Staat. Op grond van art. 1:37, achtste lid, Adw kan de minister van Financiën de aan de Staat vervallen vervoermiddelen en voorwerpen onder door hem te stellen voorwaarden aan de eigenaar teruggeven. Indien die voorwaarden worden nageleefd en de teruggave plaatsvindt, beschikt de Staat niet meer over het eigendom van de betreffende vervoermiddelen en voorwerpen.

3.5.2 Op grond van art. 1:37, zesde lid, Adw, in samenhang met art. 552b, vijfde lid, Sv, kent de rechter op de voet van art. 33c, tweede lid, Sr, een geldelijke tegemoetkoming toe wanneer degene aan wie de aan de Staat vervallen vervoermiddelen of voorwerpen toebehoren, daardoor onevenredig zou worden getroffen (vgl. HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3632). Of de eigenaar van de vervoermiddelen of de voorwerpen door het vervallen van zijn eigendom aan de Staat onevenredig wordt getroffen wanneer hem geen geldelijke tegemoetkoming wordt toegekend, moet worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval. Daarbij kan worden betrokken hoe de eigenaar van de vervoermiddelen of de voorwerpen zich in relatie daartoe heeft gedragen, de waarde van de onttrokken vervoermiddelen of voorwerpen, alsmede eventueel voordeel dat de Staat na het vervallen aan de Staat met betrekking tot die vervoermiddelen of voorwerpen verkrijgt, bijvoorbeeld door de verkoop van (onderdelen) daarvan. (Vgl. HR 10 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1156 (NJ 2019/328, m.nt. T. Kooijmans; red.))

3.5.3 Een en ander is niet anders in het geval dat ten tijde van het douanebeslag op die vervoermiddelen of voorwerpen tevens strafvorderlijk beslag op de voet van art. 94 Sv is gelegd met het oog op verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer van de vervoermiddelen of de voorwerpen dan wel strafvorderlijk conservatoir beslag op de voet van art. 94a Sv, terwijl de strafrechter nog niet onherroepelijk heeft beslist in de strafzaak en/of de ontnemingszaak. Er is dan immers (nog) geen strafrechtelijke beslissing die het eigendomsrecht op de vervoermiddelen of de voorwerpen aan de Staat doet overgaan of die een titel verschafft voor het nemen van executoriaal verhaal daarop.

3.5.4 Opmerking verdient dat het de rechter vrij staat de behandeling van het op de voet van art. 1:37, vijfde lid, Adw ingediende klaagschrift aan te houden teneinde een beslissing omtrent het strafvorderlijke beslag af te wachten. Verder is nog van belang dat in het geval dat de rechter zo'n klaagschrift ongegrond verklaart en beslist tot toekenning van een geldelijke tegemoetkoming die tegemoetkoming in beginsel vatbaar is voor strafvorderlijk beslag.

3.6 Voor zover de Rechtbank aan de beslissing tot afwijzing van het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming ten grondslag heeft gelegd dat de omstandigheid dat op de auto ook strafvorderlijke

beslagen rusten, eraan in de weg staat dat in het kader van het douanebeslag een geldelijke tegemoetkoming wordt toegekend aan de klaagster, getuigt dit oordeel – gelet op wat onder 3.5 is vooropgesteld – van een onjuiste rechtsopvatting. Ook de overige gronden die de Rechtbank aan die beslissing ten grondslag heeft gelegd – die inhouden dat de klaagster wordt verdacht van witwassen en dat zij ten tijde van de inbeslagname feitelijk niet de beschikking over de auto had – kunnen de beslissing tot afwijzing door de Rechtbank niet zonder meer dragen, in aanmerking genomen dat de klaagster heeft aangevoerd dat de auto van haar was en dat zij niets wist van het compartiment in de auto.

3.7 Het middel is terecht voorgesteld.

4 Beslissing

De Hoge Raad:

- vernietigt de bestreden beschikking, maar uitsluitend wat betreft de beslissing ten aanzien van het verzoek om een geldelijke tegemoetkoming;
- wijst de zaak terug naar de Rechtbank Den Haag, opdat de zaak ten aanzien daarvan opnieuw wordt behandeld en afgedaan;
- verwerpt het beroep voor het overige.

Noot

1. Op grond van artikel 1:37 Algemene Douanewet (hierna: Adw) kunnen vervoermiddelen die kennelijk zijn ingericht of toegerust om goederen aan ambtelijk toezicht te onttrekken in beslag worden genomen. Dit douanebeslag volgt niet de reguliere (straf)processuele volgorde. Doorgaans volgt immers na een strafvorderlijk beslag uiteindelijk een berechting van afzonderlijke strafbare feiten tijdens een onderzoek ter terechtzitting. Het strafvorderlijk beslag is (slechts) een ordemaatregel in een strafzaak ten behoeve van verhaal of waarheidsvinding. Ingeval de beslagene zich over de inbeslagname wenst te beklagen kan tussentijds een raadkamerprocedure worden opgestart. Ingeval deze procedure niet leidt tot (een last tot) teruggave van het beslagene, kan tijdens het onderzoek ter terechtzitting alsnog worden verzocht om een last tot teruggave van de inbeslaggenomen voorwerpen – indien deze op grond van artikel 94 Sv in beslag zijn genomen. Of dat gebeurt, zal mede afhangen van het feit of de verdachte wordt veroordeeld. Het douanebeslag op de voet van artikel 1:37 Adw wordt echter niet gevolgd door een onderzoek ter terechtzitting. Het beslag is niet een ordemaatregel en de beschikking in de klaagschriftprocedure is niet een voorlopige beslissing voorafgaand aan de 'hoofdzaak', maar het finale oordeel waartegen slechts beroep in cassatie openstaat. De klaagschriftprocedure omvat daarmee als het ware tevens de berechting. A-G Knigge stelt zich in zijn conclusie (ECLI:PHR:2019:1115) bij een beschikking van dezelfde datum op het standpunt 'dat bij een raadkamerprocedure, anders dan bij de berechting, geen sprake is van de 'determination of a criminal charge'

(als bedoeld in artikel 6 EVRM). In dat kader merkt hij ook het volgende op: "Voor douanebeslag (en het verval van de eigendom aan de Staat) is een door de eigenaar van het voorwerp begaan strafbaar of beboetbaar feit geen vereiste. Dat douanebeslag heeft dan ook geen punitief karakter. Juist daarom staat het douanebeslag in beginsel los van een eventueel traject van strafvervolgning of bestuurlijke beboeting."

2. Toch zijn er wel aanwijzingen voor het punitieve karakter van deze bepaling. Allereerst is het bepaald niet moeilijk om in artikel 1:37, eerste lid, Adw een verbodsbepaling te lezen waarin (onder meer) bezit van vervoermiddelen wordt verboden die (kennelijk) ingericht of toegerust zijn om goederen aan het ambtelijk toezicht te onttrekken. De 'straf' die staat op overtreding van dit verbod kan worden gevonden in het vierde lid van artikel 1:37 Adw waarin is bepaald dat het vervoermiddel van rechtswege vervalt aan de Staat, waarbij op de voet van artikel 1:37, zesde lid, Adw jo. artikel 552b, vierde lid, Sv jo. art. 33c Sr de eventuele onevenredigheid van deze 'straf' financieel kan worden gecompenseerd. Daarbij kan rekening worden gehouden met de draagkracht als bedoeld in artikel 24 Sr. Ook in de parlementaire geschiedenis van de voorloper van artikel 1:37 Adw kunnen verschillende aanknopingspunten worden gevonden om te betogen dat sprake is van een 'criminal charge'. Zo luidde de summiere toelichting bij art. 213 van de Algemene wet inzake de douane en accijnzen (*Kamerstukken II 1989/1990, 21 504, 3, p. 77*) als volgt:

"Afgezien van het voorstel de maatregel van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel niet van toepassing te laten zijn op feiten strafbaar gesteld in de AWDA (...) beogen de overige wijzigingen de AWDA op gebieden waar het algemene strafrecht niet rechtstreeks van toepassing is, zoveel mogelijk met dat algemene strafrecht in overeenstemming te brengen. Hiermede wordt allereerst bereikt dat de rechtspositie van belanghebbenden in beide rechtsdisciplines dezelfde is en voorts dat er geen verschil in rechtsbescherming ontstaat uit hoofde van bepalingen in de AWDA zelve. Daartoe wordt voorgesteld de artikelen 197 en 210 aan te passen. Ten slotte is van de gelegenheid gebruik gemaakt om de rechtspositie van de eigenaar van inbeslaggenomen vervoermiddelen, waarin zich geheime bergplaatsen bevinden, in art. 213 meer af te stemmen op de eisen welke artikel 6 EVRM te dien aanzien lijkt te stellen."

En:

"De voorgestelde wijziging van art. 213 AWDA heeft ten doel bij het vervallen van vervoermiddelen met geheime bergplaatsen aan de staat te voorzien in een rechtsgang die meer in overeenstemming is met de strekking van art. 6 EVRM, door het voorschrijven van een openbare rechterlijke behandeling en uitspraak en het horen van de belanghebbende. Het klachtrecht is daarbij niet meer beperkt tot de eigenaar, maar strekt zich uit tot iedere belanghebbende."

3. A-G Fokkens (in zijn conclusie bij HR 8 juli 1998, NJ 1998/863) en A-G Spronken bij de onderhavige beschikking concluderen op basis hiervan

dat de raadkamerbeslissing naar aanleiding van een klacht tegen een douanebeslag ingevolge artikel 1:37 Adw vergelijkbaar is met een verbeurdverklaring. Fokkens schreef: “De rechter die op het klaagschrift ex art. 213 lid 5 afwijzend beslist, geeft een beslissing die vergelijkbaar is met een verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer. Vandaar dat de wetgever oordeelde dat art. 6 EVRM op deze procedure van toepassing is. Bij ontneming van eigendom op grond van het bepaalde in het WvSr via een verbeurdverklaring of een onttrekking aan het verkeer schrijft de wet voor dat de rechter een vergoeding of geldelijke tegemoetkoming toekent, als dat nodig is om te voorkomen dat de rechthebbende onevenredig zou worden getroffen (art. 33c lid 2 en art. 36b lid 2 Sr). De wijzigingen van de bepalingen uit de AWDA die de wet van Stb. 1993, 11 bevat, hadden – zie hierboven – ten doel op gebieden waar het algemene strafrecht niet rechtstreeks van toepassing is, de AWDA zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met het algemene strafrecht.”

4. Het Nederlandse recht biedt dus al flink wat aanknopingspunten voor de stelling dat op de procedure ingevolge artikel 1:37 Adw artikel 6 EVRM van toepassing is vanwege de ‘determination of a criminal charge’. Ingevolge de Engel-criteria (EHRM 8 juni 1976, NJ 1978, 223) zal eerst moeten worden getoetst aan de ‘classification in domestic law’. Die is hiervoor beschreven. Het feit dat het verbod niet in het Wetboek van Strafrecht is opgenomen, is daarbij niet doorslaggevend. De Algemene wet inzake rijksbelastingen en de Adw kennen bepalingen waarvan vaststaat dat deze strafrechtelijk van aard zijn. De onderhavige bepaling is echter niet opgenomen onder de strafrechtelijke bepalingen in hoofdstuk 10 van de Adw. Nu uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat beoogd is om artikel 1:37 Adw zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met het algemene strafrecht en het ook de strafrechter is die de beslissing neemt, kan worden betoogd dat deze bepaling ingevolge de nationale kwalificatie als strafrechtelijk dient te worden geëind en er reeds dientengevolge sprake is van de ‘determination of a criminal charge’.

5. De twee andere criteria die uit het Engel-arrest van het EHRM voortvloeien zijn de ‘nature of the offence’ en de ‘severity of the penalty that the person concerned risks incurring’. Voor de uitleg van het tweede criterium is relevant of het verbod geldt voor een specifieke groep of van algemene aard is (*Bendenoun tegen Frankrijk*, EHRM 24 februari 1994, no. 12547/86, BNB 1994/175). Mijns inziens staat vast dat artikel 1:37 Adw geldt voor eenieder. Ook maakt het uit door welke autoriteit het verbod kan worden afgedwongen (*Benham tegen het Verenigd Koninkrijk*, EHRM 10 juni 1996, no. 19380/92). In dat verband is relevant dat de inbeslagneming ingevolge artikel 1:37, derde lid, Adw kan plaatsvinden door de inspecteur, maar dat ook bevoegd zijn de bij of ingevolge artikel 141 Sv aangewezen personen. Ook het Openbaar Ministerie en de politie zijn betrokken bij het bestraffen van de schending van

het verbod en de procedure die bij een beklag volgt. Een belangrijk onderdeel van deze toets is of de doelstelling van de bepaling ‘punative or deterrent’ is (*Öztürk tegen Duitsland*, EHRM 21 februari 1984, no. 8544/79). Naar mijn mening zijn op basis van hetgeen hiervoor is opgemerkt zeker gronden om artikel 1:37 Adw te lezen als een strafbepaling waarbij de straf bestaat uit een verbeurdverklaring, eventueel gepaard gaand met een financiële compensatie om (onder meer) tegemoet te komen aan het draagkrachtbeginsel. Het verval van de inbeslagnomen voorwerpen aan de Staat – van rechtswege – is mijns inziens aan te merken als een afschrikwekkende straf voor het overtreden van een norm. Dat de bepaling een punitief karakter heeft volgt (ook) al uit het feit dat de wetgever deze sanctie gelijk heeft gesteld met de verbeurdverklaring, ten aanzien waarvan vaststaat dat deze een punitief karakter heeft.

6. Doordat artikel 1:37 Adw het reguliere strafvorderlijke regime niet volgt, ontstaan problemen op het gebied van samenloop van verschillende rechtsgebied overschrijdende beslagen. In de onderhavige beschikking was op eenzelfde auto een strafvorderlijk beslag (ingevolge de artikelen 94 en 94a Sv) en een douanebeslag (ingevolge artikel 1:37 Adw) gelegd. Ofschoon deze bepalingen al bijzonder lang bestaan en de samenloop menigmaal is voorgekomen, bestond geen duidelijkheid over de gevolgen van het ene beslag als er een onherroepelijke uitspraak werd gedaan omtrent het andere beslag. Op 17 maart 2020 heeft de Hoge Raad meer duidelijkheid verschaft in twee beschikkingen, waarvan de onderhavige er één is. In de onderhavige zaak is op 1 oktober 2019 geconcludeerd door A-G Spronken, in de andere zaak op 5 november 2019 door A-G Knigge (ECLI:NL:PHR:2019:1125).

7. A-G Knigge heeft in zijn conclusie vier potentiële situaties van samenloop aan de orde gesteld. De Hoge Raad heeft in de onderhavige beschikking geoordeeld over één van die situaties, te weten die waarin de raadkamer van de rechtbank het klaagschrift behandelt tegen het douanebeslag, terwijl er nog geen oordeel is over het strafvorderlijk beslag dat werd gelegd vanwege een mogelijke verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer (artikel 94 Sv, klassiek beslag) of een verplichting tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (artikel 94a Sv, conservatoir beslag). In zijn overweging in de onderhavige zaak volgt de Hoge Raad de observatie van A-G Knigge dat voor de beoordeling van de rechtmatigheid van het douanebeslag niet relevant is dat er strafvorderlijk beslag ligt op hetzelfde voorwerp. In zijn conclusie schrijft A-G Knigge dat moeilijk een jurisprudentiële oplossing kan worden gevonden voor de samenloopperikelen die verband houden met de financiële vergoeding die de raadkamer kan toekennen op grond van artikel 1:37, zesde lid, Adw, in samenhang met art. 552b, vijfde lid, Sv juncto artikel 33c, tweede lid, Sr. De Hoge Raad komt in dat kader met een ‘hard and fast rule’, door

ook ten aanzien van de financiële compensatie de lijn door te trekken dat het douanebeslag uitsluitend op eigen merites dient te worden beoordeeld zonder daarbij acht te slaan op het strafvorderlijk beslag. Als oplossing wordt daarbij gegeven dat de geldelijke *'tegemeetkoming in beginsel vatbaar is voor strafvorderlijk beslag'*.

8. Het is interessant deze oplossing toe te passen op één van de samenloopproblemen die A-G Knigge in dit verband schetste. Het probleem van een mogelijke dubbele financiële compensatie dat A-G Knigge constateerde, kan ontstaan ingeval de raadkamer het klaagschrift tegen het douanebeslag afwijst en in een financiële compensatie voorziet, terwijl de strafrechter eerder oordeelde dat het (ook) strafvorderlijk inbeslaggenomen voertuig wordt verbeurdverklaard of onttrokken aan het verkeer en eveneens voorziet in financiële compensatie, maar dit oordeel nog niet onherroepelijk is. In die situatie dreigen samenloopproblemen op het vlak van de financiële compensatie als de strafzaak geen vervolg krijgt, omdat het ingestelde hoger beroep wordt ingetrokken dan wel ingeval de Hoge Raad het cassatieberoep niet-ontvankelijk verklaart. Mijns inziens komt bij het onherroepelijk worden van het vonnis van de strafrechter het belang te vervallen bij het beslag op de financiële tegemoetkoming die de raadkamer had toegekend. De klager, tevens veroordeelde, lijkt dan recht te hebben op een dubbele financiële compensatie. A-G Knigge wijst er echter op dat de tenuitvoerlegging van het strafrechtelijke vonnis in die situatie niet meer mogelijk is. Als het douanebeslag tot gevolg heeft dat het voertuig vervalt aan de Staat, kan ditzelfde voertuig vervolgens niet meer worden onttrokken aan het verkeer of worden verbeurdverklaard. Het gevolg daarvan zou dan zijn dat ook de geldelijke tegemoetkoming die in het strafrechtelijke vonnis was toegekend, niet ten uitvoer kan worden gelegd. Daarmee wordt dan alsnog een dubbele financiële compensatie voorkomen. Een probleem blijft echter bestaan als de raadkamer in verband met het douanebeslag geen financiële compensatie biedt, terwijl de strafrechter dat eerder wel deed. In die situatie vervalt het recht op financiële tegemoetkoming alsnog op het moment dat de beschikking omtrent het douanebeslag onherroepelijk wordt. De facto blijft dan zonder inhoudelijke (her)beoordeling het oordeel van de strafrechter ex art. 33c Sr onuitgevoerd.

9. Uit de overwegingen van de Hoge Raad kan worden opgemaakt dat het ongegrond verklaren van het klaagschrift tegen het douanebeslag, tot gevolg heeft dat de eigendom van het beslagen voorwerp van rechtswege overgaat naar de Staat. De opvatting van A-G Spronken dat desondanks nog een beslissing zal dienen *'te worden genomen door de (hulp)officier van justitie op grond van artikel 116, lid 1, Sv terwijl daarover voorts op grond van artikel 552a Sv kan worden geklaagd'* past mijns inziens niet in de lijn van de jurisprudentie van de Hoge Raad omtrent de ontvankelijkheid van een klaag-

schrift in verband met een beslag indien reeds een einduitspraak werd gedaan. In de andere op 17 maart 2020 gewezen beschikking (nr. 18/03756, ECLI:NL:HR:2020:404) overwoog de Hoge Raad dat de klager geen belang meer had bij het op de voet van artikel 552a Sv ingediende klaagschrift, omdat de strafrechter bij vonnis reeds had beslist tot verbeurdverklaring. Nu het ongegrond verklaren door de raadkamer van het klaagschrift tegen het douanebeslag beschouwd dient te worden als het eindoordeel (zonder dat er nog een strafrechtelijke procedure vanwege een douanedelict volgt) kan de conclusie geen andere zijn dan dat een klaagschrift op de voet van artikel 552a Sv geen effect meer kan sorteren. Het douanebeslag leidt, tenzij het klaagschrift gegrond is, tot de onherroepelijke consequentie dat het voorwerp van rechtswege aan de Staat toekomt en de raadkamer die beschikt op het klaagschrift kan daaraan niets veranderen in de zin dat het voertuig alsnog zou kunnen worden teruggegeven. Slechts de Minister van Financiën is op grond van artikel 1:37, achtste lid, Adw in bijzondere gevallen bevoegd de aan de Staat van rechtswege vervallen voorwerpen onder door hem te stellen voorwaarden aan de eigenaar terug te geven.

10. De bepaling in artikel 1:37 Adw bestaat reeds sinds 1934 in een nagenoeg ongewijzigde vorm. De cumulatie van beslagen zorgt voor de nodige juridische discussies. Nu het eigendomsrecht is verankerd in het eerste protocol bij het EVRM is het uitgangspunt dat de autoriteiten van de Staat dienen aan te tonen dat de inbreuk gerechtvaardigd is. Die rechtvaardiging zal slechts bestaan als de sanctie proportioneel is. Zonder financiële compensatie zal dat veelal niet het geval zijn. Er is veel voor te zeggen om van artikel 1:37 Adw een duidelijke strafbepaling te maken en deze op te nemen in hoofdstuk 10 van de Adw. De reguliere regels van strafvordering en strafrecht, waaronder de verbeurdverklaring en mogelijkheid tot financiële compensatie kunnen dan rechtstreeks van toepassing worden verklaard. Het beslag wordt dan een ordemaatregel en past in het reguliere stramien van het Wetboek van Strafvordering als gevolg waarvan de negatieve consequenties van samenloop van beslagen tot het verleden zullen behoren. Daarmee komt dan eveneens een einde aan de onduidelijkheid omtrent het punitieve karakter van de bepaling.

G.J.M.E. de Bont